

Szabad egy táncra, kérem?

A parázsló csikkel Ivica célba vette apja kerek fejét abban a pillanatban, amikor az épp csukta befelé a száját. Az utolsó pillanatban fogta vissza magát, és dühösen elnyomta a cigit a hamutartóban. – Még csak most fogod meglátni, mi az a láncdohányzás! – gondolta magában. Valószínűleg kimondta volna hangosan, ha nem ül ott édesanyja is az asztalnál. Vagy éppen otthon lennének, ahogy pár hónappal azelőtt, de most ebben a pesti étteremben, ahol első ízben találkoztak a háború kitörése óta, Ivica csak bámult a söröskorsóba szemébe húzott sapkája alól, elképzelve, ahogy a megpöccintett égő csikk az apja felé repül. Miért mindig a cigiről és az alkoholról papol? Miért nem bármi másról? Mondjuk miért nem a kosárlabdáról beszél, ahogy az normáliséknál szokás ezen a világon?!

A fater csak tépte, tépte és tépte a száját, Ivica fél füllel hallgatta, közben Pest szóban forgó terének napsütötte, négyyszögű alakzatait tanulmányozta. A téren ott állt az ő pompás *Renault 4*-esük, eszéki rendszámablával, mintha valami más időből tévedt volna oda a jelen síkjába. Koncertjére szülei most nem Eszékről érkeztek, hanem Zlatiborról. Nővére ugyanakkor – a nem teljesen meggyőző magyarázat szerint – ágyának dőlt az utolsó pillanatban. Neki meg minden korszak után egyre nehezebben szólaltak meg Reinhardt vagy Grapelli rezgő futamai.

– Sokat iszol, meg sokat szívsz – ismételte még korholóbban az apja.

Ez volt egyébként a legelső mondat, amit közvetlenül a fiához intézett, egészen addig mintha valami láthatatlan személyhez beszélt volna arról, hogy miért van igaza Miloševićnek, miért kell háborúzni. Ivica érezte az öreg olcsó kölnijének illatát, amely egykor a tisztí egyenruha súlyos izzadtságzagával elegyült. Továbbra is beszélt, fia pedig már csak az egyhangú mormolást hallotta, s egyre gyakrabban hívta oda a pincérnőt, aki viszont egyre többször vetett rá magától is kíváncsi pillantást. Ez a rövid fekete hajú, darázsdereka alatt hátul csábítóan kigömbölyödő nő érdeklődéssel figyelte őt. Ivica előbb ásványvizet és pogácsát rendelgetett, majd amikor az öreg nekilátott a prédikációnak, sörre váltott. A következő körben borra. Eleinte kétdecinként kérte a vöröset, hogy minél gyakrabban jöjjön ez a pincérlány, aki nem tűnt magyarnak. Legalábbis nem olyanak, amilyenek ő a magyar nőket képzelte. Mindegy, tetszett neki, kiváltképp az a nagy érzéki ajka azon a porcelán babaarcon, ha jobban belegondol. Egy ilyen szépség nyomában bárki beült volna bármely vonat bármely kupéjába Debrecen, Drezda vagy Danilovgrad felé, bárhová...

Ivicának ösztöndíja ketyegett Bécsben, ugyanakkor nővérének és édesanyjuknak Zlatiborra kellett mennie. Nővére hiába rimázkodott, hogy maradjanak Eszéken, akár az őket egyre gyanakvóbban méregető szomszédokkal, apjuk hajt-

Nenad Rizvanović 1968-ban született Eszéken. Író, esszéista, kritikus, szerkesztő. Jelenleg Zágrábban él, ahol könyvkiadói szerkesztőként dolgozik.

hatatlannak bizonyult. Ivica nem tudott nekik mit mondani, mivel vigasztalni őket, főképp a nővérét, aki közülük, Tomićok közül a legerősebb szálakkal kötődött Eszékhez. Apjuk Ivicának is megparancsolta, hogy irány Szerbia! „Átmész a szerb akadémiaira és punktum.” Készségesen bólintott, majd még aznap este elutazott Bécsbe, miután titokban érzékeny búcsút vett anyjától és testvérétől.

Azon az őszőn Ivica csak gyakorolt és gyakorolt, mintegy megpróbálván kiverni fejéből a valóságot, ám az akadémiát késő délután rendre bezárták, ezért vissza kellett mennie az albérlési szobába, a messzi peremvárosba. Lement a karlsplatzi lépcsőkön, odalenn a földalatti előtt megvette az összes friss újságot, amelyre ráakadt a *Vjesnik* vagy a *Večernji list*, a *Slobodna Dalmacija*, *Borba*, illetve az *Oslobođenje* sajtótermékei közül, vett egy Döner kebabot, majd felszállt. Általában az ablaknál ült le, majd számolta a megállókat: Kettenbrückengasse, Margaretengürtel, Längenfeldgasse, Meidling Hauptstrasse, Hietzing, Braunschweigasse, Ober St. Veit, Hütteldorf... Helyenként a sínpár kibukkant a föld alól, így a felszínen folytatódott az út az osztrák főváros tarka negyedein át. Ivica körül szoborrá merevedett törökök, feketék, kínaiak álltak, ki tudná megmondani, kit miféle sors vetett arra a tájra, épp abba a vagonba. Többségüket szintén valamiféle háború szele sodorhatta oda. Olyan, amiről az *Eszéki Rádió* híradásában is lehetett ezt-azt hallani, hogy a következő pillanatban elfelejtse az ember a dolgot.

Ivica feltételezte, hogy a nagy szökés után apja soha többé nem fog szóba állni vele, ezért valóságos sokk érte, amikor az öreg széles, bőrpikkelyes arca váratlanul kirajzolódott a budapesti horizonton, ő meg kénytelen volt azt hallani, hogy a dolog még mindig rendbe hozható.

– Még mindig visszamehetsz Belgrádba, hogy befejezd az egyetemet, utána pedig feltupírozd a karriered Szerbiában.

– Hogy érted azt, hogy visszamehetek? Mikor a fenében éltünk mi Belgrádban?

Valószínűleg valamikor rég még szerette volna kipuhatolni, vajon apja tényleg hisz-e abban, amiket mond, ám mára már letett erről a hiábavaló erőfeszítésről. Felfogván, hogy bármit is kérdezne, a válasz ott ragadna valahol a szinte misztikus, átláthatatlan homályban. Az öreg valódi szándékait csak itt-ott lehetett kitalálni, ám egy dolog biztosnak tűnt: bármi legyen is az, akármelyik változat, rá, Ivicára nézve csak rossz lehet.

Anyja idegesen elfordította a fejét. Alig szólt pár szót addig a percig, nem is nagyon nézett a fiára, akkor is csak gyorsan, minduntalan el-elkapva tekintetét. A kérdésre pedig, hogyan érzik magukat Zlatiboron, csupán tétova mosollyal válaszolt.

Újabb köröket rendelt Ivica, a Magyarcica meg egyre kihívóbban mosolygott. Mit keres egy ilyen jó bőr a kocsmában? Így az európai szintű celebek néznek ki. Az öreg ezen a ponton ismét tépni kezdte a száját. Valami távoli bátor rokonokról regélt, akik önszántukból indultak harcba. Ivica közben sajnálni kezdte, hogy a gyerekkori emlékek annyira romlékonyak. Az apja testvére, egy mulatságos és rendkívül szórakoztató belgrádi harmonikatanárra viszont egészen jól emlékezett. Meg az őt rendre imádó, gyermekszínházba hurcolászó retyerutya népes tábora. Ugyanakkor a nővére többször is kijelentette, hogy a harmonikás tökelütött, fárasztó vénység, a zlatibori nagy utálatos boszorka, Belgrád egy rémes koszfészék, mire kapott egy minden időkre szóló óriási taslit.

Ivica még fel tudta idézni, ahogy egyik idős rokonuk részegen kiböki, milyen büszke arra, hogy szerb. Ivica arra is jól emlékezett, hogy éppen a konyhában ültek, ő pedig meg volt győződve arról, hogy az apja – fia szemében hatalmas partizán igazsággharcos – erre menten felugrik jól leteremteni a piás hozzátartozót, a fater viszont csak ült tovább – játszván a süketet. Onnantól kezdve mindössze az öreg sértő szavai maradtak meg benne, a leghőbb vágyaik általa való könyörtelen kicsúfólása, erőfeszítéseik és sikereik semmibevevése – kiváltképp a zeneiskolát illetően, ami apjuk szerint kiköpöten holmi buzi időpocsékolás. Dacból Ivica a Hajduknak szurkolt, kiszökött a suliból, hogy örökké ott pengesse idejét a zeneiskolában.

A pesti étteremben az idő unalmasan telt, csak a pincérnő dekoltázsa tűnt egyre merészebbnek. Ivica ivott tovább és tovább. Most szerette volna elmondani az anyjának, milyen kevésen múltott, hogy Eszéken maradjon, sőt, hogy akár belépjen a nemzeti gárdába, tekintet nélkül az esetleges következményekre. Egyébként az anyja küldte titkon Eszékre, hogy felvegyen valami pénzt, meg odaadja a lakáskulcsokat az ottani rokonoknak. Október eleje volt, három hét alatt minden megváltozott a városban. Úgy döntött, mindennek ellenére elmegy abba a kis kávézóba, ahol a haverok gyülekezni szoktak. Reszketett az izgalomtól, vajon hogyan fogadják majd a srácok, akik már szinte megszokhatták a röpködő gránátokat meg a háborút. Ám ahogy belépett, hirtelen vidám csődület támadt körülötte, jöttek a baráti csókok és ölelések, ő pedig elszégyellte magát, hogy megingott abbéli hitében, hogy szívből szereti ezeket az embereket, ahogy azok is őt. Odabenn Jure Stublić *Az én otthonom az ég másik felén van* című száma szól, csupa hisztéria, szeretet és félelem kavargott az alkoholgőzben. Érezte, hogy az ott kivételes est lehet, másnapra majd mindenki tuti megváltozik. Egyelőre azt beszélték, mennyire örülnek neki, hogy hazajött, remélik, rövidesen jobbra fordulnak a dolgok, és a háború gyorsan befejeződik.

Később örült neki, hogy nem lett szegényebb ezzel a búcsúval, amikor a fülébe jutott, hogy odahaza árulónak kiáltották ki, mert megszökött a városból. Azon az estén még mindig a legjobb barátok voltak, többségük a gárdában, s izgatottan beszéltek át első harci élményeiket. Annyira berúgott, hogy aztán eltántorgott velük valami rögtönzött kaszárnyába fegyverért, végül csupán az lett belőle, hogy egyedül hazament. Amikor másnap kinézett az ablakon, megpillantotta azt az ólomszínű valóságot, amely a kaszárnyát juttatta eszébe: katonai járműveket, teherautókat, tankokat, katonákat és puskákat – ebből a képből megértett mindent, amit meg kellett értenie. Összeszedte a gönceit, majd az első vonattal elhúzott onnan. Most azonban el kellene ezt mesélnie valakinek, de kinek?

Órákig ültek a pesti csehóban. A pincérnő el-elmosolyodott, miközben ügyet sem vetett arra a kis sötét alakra, aki minden lépését figyelte. Az öregnek, mint a némafilmekben, hangtalanul mozgott a szája. Ivica immár a sírás küszöbén arra gondolt, hogy mégsem kellett volna elhagynia Eszéket azon a reggelen. Akkor a pincérnő újra az asztaluk felé közeledett, Ivica pedig – ahelyett, hogy elbőgte volna magát – hirtelen felpattant és elébe lépett.

– Zenész vagyok – hebegte németül –, dzsesszt játszom gitáron, Django Reinhardtot. Jöjjön velem táncolni kicsit, cserébe el fogok muzsikálni önnek mindent, ami csak a szívének kedves.

A nyelve akadozott, a felkért személy valószínűleg nem is értette rendesen, de pontosan követte a szándékát. Elfogadta az ajánlatot, Ivica pedig a következő pillanatban úgy érezte, mintha a pincérnő legszívesebben egész testével rávetné magát. Valcerezni kezdtek. A partner válla fölött látta a söntést, a székeket és az asztalokat, anyja lehajtott fejét, apját, ahogy dühösen veszi le a szódásüveg szemüvegét, a szutykos izzót, nem utolsósorban az étterem vendégeit, ahogy – mintegy vezényszóra – felállnak, hogy nekilássanak megtapsolni őket.

BALÁZS ATTILA fordítása

